

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад:
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

К.М. Віщукаєва

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ

Методичні рекомендації

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2018

УДК 378:37.091.12:36-051(075)

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського».

Протокол № 11 від 27.04.2018р.

Рецензенти:

Корнєшук В. В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи ДЗ «Одеський національний політехнічний університет»;

Жаровцева Т. Г. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Віщукаєва К.М.

Соціальна робота в Україні: методичні рекомендації / К.М. Віщукаєва. – Одеса: **виконавець Букаєв Вадит Вікторович, 2018. – 45 с.**

У цьому навчально-методичному виданні представлені методичні рекомендації для самостійної роботи студентів денної та заочної форм навчання із навчальної дисципліни «Соціальна робота в Україні».

Методичні рекомендації написані на допомогу студентам спеціальності 231 «Соціальна робота»; адресовані також викладачам, які викладають предмети, пов'язані із соціальною роботою.

УДК 378:37.091.12:36-051(075)

Віщукаєва К.М., 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
-------------------	----------

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДИСЦИПЛІНУ.....	6
---	----------

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
2. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ.....	9
3. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗНАНЬ СТУДЕНТИВ.....	11

РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	13
--	-----------

1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	15
2. ТЕМАТИКА ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ».....	29
3. ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ».....	31
4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ».....	32
5. ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАВДАННЯ.....	34
6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТИВ.....	34
7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ».....	41

ВСТУП

Соціально-економічні та політичні процеси, які відбуваються в Україні, зумовили нові підходи до управлінської діяльності в соціальній сфері, яка є однією з найважливіших ознак розвитку громадянського суспільства, ринкових відносин. Проголосивши курс на побудову соціально-орієнтованої ринкової економіки, Україна взяла на себе зобов'язання дотримуватися основних державних соціальних стандартів та соціальних гарантій, забезпечувати прожитковий мінімум населення, який би відповідав мінімальним потребам людини. Для України особливо актуальним є знання сучасних тенденцій розвитку соціальної сфери, пізнання сутності законів та закономірностей її організації, включення соціального ресурсу у здійснювані перетворення, розуміння актуальності регулювання проблем взаємовідносин і взаємодії класів та соціальних прошарків у трансформаційному суспільстві. «Соціальна робота в Україні» є однією з дисциплін, що належить до тих, які створюють основну базу знань, необхідну для ефективної підготовки фахівців із соціальної роботи. Отже, саме соціальні робітники розгортають практичну діяльність, що спрямована на зменшення напруження, подолання соціальних проблем людей, які опинилися у складних життєвих ситуаціях.

Метою курсу «Соціальна робота в Україні» є оволодіння студентами знаннями про основні етапи становлення теорії та практики соціальної роботи на Україні, її об'єкт, суб'єкт, функції, принципи та напрямки; гарантії соціального захисту в Конституції України, нормативно-правове забезпечення соціальної роботи в країні; державні органи соціальної роботи, мережу соціальних служб і інституцій; недержавні об'єднання (НДО) у соціальній сфері; взаємодію окремих соціальних служб з іноземними громадськими організаціями; волонтерський рух тощо; формування у студентів умінь і навичок поглиблено та об'єктивно осмислювати соціальні проблеми різних категорій населення України; узагальнювати провідний досвід роботи соціальних служб і центрів, що працюють у різних областях країни, виконувати порівняльний аналіз їх діяльності; удосконалення самоосвітньої, науково-дослідницької діяльності майбутніх фахівців.

Предмет вивчення навчальної дисципліни – теоретико-методологічні засади сутності, природи та особливостей надання соціальної допомоги та підтримки населенню України.

Завдання курсу: висвітлити теоретичні засади соціальної роботи в Україні; ознайомити з нормативно-правовою базою, що регулює соціальну роботу в Україні соціальними програмами різних регіонів країни; розкрити зміст соціальної роботи, що пов'язана з вирішенням проблем людей похилого віку, соціального захисту дитинства на Україні, інтересів жінок, інвалідів, молоді, української сім'ї тощо; подати особливості соціальної роботи в сфері зайнятості, в пенітенціарній системі в системі культурно-дозвільної діяльності тощо; визначити зарубіжні організації соціальної сфери з якими активно співпрацюють соціальні працівники України; розкрити зміст професійної підготовки соціальних працівників; надати слухачам теоретичні

знання з теоретичних засад організації та функціонування системи соціальної роботи в Україні, сформувані практичні навички вирішення актуальних проблем соціального забезпечення населення, а також соціальної політики держави та органів місцевого самоврядування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- *знати*: суть понять «соціальна робота», об'єкт і суб'єкт соціальної роботи; сутність поняття «соціальна служба»; основні напрями державної молодіжної політики; класифікацію інституцій соціальної роботи в Україні; методи, форми, функції та принципи соціальної роботи; нормативно-правову базу соціального захисту населення України; особливості процесу становлення соціальної роботи як науки в Україні; характеристику сучасних теорій соціальної роботи; методи та форми профілактично-корекційної, лікувально-оздоровчої та реабілітаційної роботи із різними категоріями населення в умовах спеціалізованих служб.

- *уміти*: визначити професійні вимоги до випускників закладів; розкрити класифікацію соціальних служб в Україні; дати стисло характеристику діяльності соціальних служб для молоді в різних регіонах України; визначити категорії громадян, які належать до «груп ризику»; дати характеристику організації благодійної діяльності в країні; розкрити напрями та форми соціальної роботи з різними групами людей, які стали жертвами несприятливих умов соціалізації; визначити систему соціально-правових заходів і гарантій, які забезпечують охорону законних прав дітей в Україні; представити особливості соціального захисту різних категорій дітей країни; орієнтуватись у сучасних методах і формах соціальної роботи з молоддю; розробляти соціальні програми і проекти.

Курс орієнтований на студентів, що навчаються в магістратурі за спеціальністю 231 «Соціальна робота».

Найтісніші *міжпредметні зв'язки* відстежуються з курсом соціальної психології, вступ до спеціальності, соціальною молодіжною політикою, соціальний супровід клієнта, соціальний супровід сім'ї, теорія соціальної роботи, історія соціальної роботи, технології соціальної роботи, технології соціально-педагогічної роботи. Крім того, програмні матеріали дисципліни передбачають наявність у студентів сформованої системи знань психології особистості та соціальної педагогіки.

Курс розроблено за вимогами кредитно-модульної системи і складається з трьох змістових модулів. Кількість годин, передбачених за навчальним планом – 150 (з них – 50 аудиторних). Більша ж частка навчального часу (100 годин) передбачає самостійну роботу студентів. Відтак, основною метою цієї методрозробки є окреслення особливостей, змісту, основних положень самостійної роботи та визначення завдань з індивідуальної наукової діяльності студентів для успішного засвоєння ними тем навчальної дисципліни «Соціальна робота в Україні».

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ I.												
Змістовий модуль 1												
Теоретичні основи соціальної роботи												
Тема 1. Соціальна робота як наукова і навчальна дисципліна	9	2	2			5	9	2	2			5
Тема 2. Історичні аспекти виникнення і розвиток теорії соціальної роботи в Україні	9	2	2			5	5					5
Тема 3. Методи та форми соціальної роботи	9	2	2			5	9	2	2			5
Тема 4. Професійна підготовка соціальних працівників і соціальних педагогів в Україні.	9	2	2			5	9					9
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8			20	36	4	4			28

Змістовий модуль 2
Система соціальних служб в Україні

Тема 5. Соціальні служби як організаційна форма соціальної роботи	9		2	2			5		9						9
Тема 6. Спеціалізовані служби соціального супроводу неповнолітніх та молоді, які перебувають у місцях позбавлення волі та повернулися з них	7			2			5		7						7
Тема 7. Спеціалізовані служби соціально- психологічної реабілітації людей з функціональни ми обмеженнями	7			2			5		7						7
Тема 8. Кризові центри соціально- психологічної допомоги певним категоріям населення	7			2			5		7						7
Тема 9. Організація діяльності державної	7			2			5		7						7

служби зайнятості												
Тема 10. Соціальні служби по роботі з молодіжним середовищем	7		2			5	7					7
Разом за змістовим модулем 2	44	2	12			30	44					44
Змістовий модуль 3												
Практична реалізація соціальної роботи в Україні												
Тема 11. Соціальна робота з «групами ризику»	9	2	2			5	9	2	2			5
Тема 12. Соціальний захист дитинства в Україні	9	2	2			5	9	2	2			5
Тема 13. Соціальна робота з молоддю України	9	2	2			5	9					9
Тема 14. Сім'я як об'єкт соціальної роботи	9	2	2			5	9					9
Тема 15. Волонтерський рух в Україні	9	2	2			5	9					9
Разом за змістовим модулем 3	45	10	10			25	45	4	4			37
Усього годин М1	125	20	30			75	125	8	8			109
Модуль II.												
ІНДЗ			-	-	25	-			-	-	-	25
Усього годин	150	20	30		25	75	150	8	8			134

З метою підвищення пізнавальної активності студентів, розвитку їхньої ініціативи, творчого потенціалу, у процесі викладання навчальної дисципліни використовуються як традиційні методи та форми навчання у вищому педагогічному закладі (лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації, залік, співбесіда, анкетування та тестування студентів-магістрантів тощо), так і нетрадиційні (лекція в парі “викладач-магістрант”, дискусії, аукціони ідей, розв’язання проблемних завдань, екскурсія на об’єкти соціальної роботи та їх обстеження, інтерв’ю з працівниками соціальних служб, її відвідувачами, моделювання та захист проекту соціальної служби, ілюстрування її емблеми, реклами, розробка та впровадження соціальних заходів з клієнтами тощо.

2.ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Змістовий модуль 1

Теоретичні засади соціальної роботи

Тема. Соціальна робота як наукова і навчальна дисципліна

Сутність поняття «соціальна робота». Соціальна справедливість як критерій цивілізованості суспільства. Об’єкт і суб’єкт соціальної роботи. Класифікація інституцій соціальної роботи на Україні за критеріями рівня діяльності й її масштабами; за критерієм організаційних рівнів; за критерієм відомчої підпорядкованості соціальних служб. Формування нормативно-правової бази соціального захисту населення України; нової організаційної структури реалізації соціальної політики. Підвищення активності недержавних організацій у соціальній сфері України. Функції, принципи, види соціальної роботи. Вирізнення наукової і навчальної дисципліни «Соціальна робота».

Тема. Історичні аспекти виникнення і розвитку теорії соціальної роботи в Україні.

Історичні передумови виникнення теорії соціальної роботи в Україні. Становлення соціальної роботи як науки в Україні. Архаїчна, конфесіональна, державна, громадсько-державна, соціетальна та професійна парадигми соціальної роботи. Сучасні теорії соціальної роботи: психолого-орієнтовані, соціолого-орієнтовані, комплексно-орієнтовані.

Тема. Методи та форми соціальної роботи

Поняття «метод» і «методологія» у соціальній роботі. Класичні методи соціальної роботи (метод індивідуальної соціальної роботи, групова соціальна робота, метод общинної роботи) та інноваційні (індивідуальна, сімейна і групова терапія). Всезагальні (філософські), загальнонаукові та спеціальні методи. Класифікація методів соціальної роботи за мотиваційною характеристикою способів впливу на стан і поведінку особи чи спільноти людей, які потребують допомоги (соціально-економічні, організаційно-розпорядчі, психолого-педагогічні). Сутність поняття «форма соціальної роботи». Сумісні, кооперативні форми. Заходи, що зорієнтовані на реалізацію

соціальних проектів, програм, соціальної підтримки населення (благодійні акції, аукціони, тижні добрих справ тощо). Опосередковані, безпосередньо короточасні, безпосередньо тривалі, безпосередньо багатoproфільні форми роботи; заочні (листування, ознайомлення з щоденником клієнта, телефонна розмова); очні (короткочасне спілкування з клієнтом); стаціонарні.

Тема 4. Професійна підготовка соціальних працівників і соціальних педагогів в Україні.

Професійна модель фахівця в галузі соціальної роботи: суспільні очікування та вимоги. Змістовне наповнення складових професійної Я-концепції соціальних працівників. Професійні риси та якості особистості фахівців із соціальної роботи. Роль та стисла характеристика етичного кодексу соціального працівника

Змістовий модуль 2.

Система соціальних служб в Україні

Тема. Соціальні служби як організаційна форма соціальної роботи.

Сутність поняття «соціальна служба». Класифікація соціальних служб, пріоритетні напрямки їх діяльності. Характеристика соціальних служб різних регіонів України: мета, завдання та напрямки їх діяльності. Соціальні служби Одещини. Співпраця працівників соціальних служб України із зарубіжними організаціями соціальної сфери.

Змістовий модуль 3.

Практична реалізація соціальної роботи в Україні

Тема. Соціальна робота з «групами ризику»

Людина в концепції соціальної роботи (види жертв неблагоприємних умов соціалізації – реальні, потенційні, латентні чинники перетворення людини у жертву неблагоприємних умов соціалізації. Типи сімей, що потребують соціального захисту. Охорона дитинства та материнства на Україні. Державна підтримка неповних і багатодітних сімей. Соціальні та особистісні проблеми молоді в Україні. Головні напрями державної молодіжної політики. Соціальне становище жінок в Україні. Державна політика захисту жінок. Поняття про безробіття, його види, соціальні наслідки. Соціальний захист безробітного населення. Соціальні причини бродяжництва дорослого населення на Україні. Соціальна допомога бездомним особам. Благодійна допомога громадянам «групи ризику».

Тема. Соціальний захист дитинства в Україні

Світогляд українського народу на дитину. Діти як об'єкт соціального захисту в Україні. Правовий захист дитинства. Актуальні проблеми соціального захисту різних категорій дітей. Особливості організації захисту прав та супроводу дітей в закладах освіти.

Тема. Соціальна робота з молоддю України

Соціальні проблеми молоді України. Основні напрями та особливості реалізації державної молодіжної політики. Принципи соціальної роботи з молоддю. Адресний характер соціальної роботи з молодим поколінням. Соціальні служби для молоді. Методи та форми роботи з молоддю в соціальних службах.

Тема. Сім'я як об'єкт соціальної роботи

Сім'я як соціальний інститут. Українська родина у стані кризи: причини дестабілізації сім'ї; соціальні, правові, медичні проблеми сучасної української сім'ї. Діяльність державних, профспілкових, соціальних служб і рухів з проблем сім'ї. Соціальна політика щодо охорони дитинства та материнства. Соціальна підтримка багатодітних, неповних, малозабезпечених сімей. Піклування держави про дозвілля сім'ї.

Тема. Волонтерський рух в Україні

Волонтерство як феномен цивілізованого суспільства. Людські ресурси волонтерського руху. Шляхи залучення добровільних помічників до соціальної роботи. Зміст та форми роботи добровільних помічників. Проблеми раціонального використання волонтерів у соціальній сфері.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗНАТЬ СТУДЕНТИВ

*Розподіл балів, які отримують студенти з курсу
«Соціальна робота в Україні»*

МОДУЛЬ I										МОДУЛЬ II	Тест	Іспит	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					ІНДЗ			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	15	15	100
4	4	4	4	4	2	2	2	2	2				
Змістовий модуль 3													
T11	T12	T13	T14	T15									
4	4	4	4	4									

Найбільшу кількість балів (20) студенти можуть отримати за розробку проектів та виконання професійно-орієнтованих завдань. Тестовий контроль проводитиметься після вивчення усіх модулів, максимальна оцінка за успішне виконання усіх тестових завдань складатиме 15 балів.

Також оцінювання присутність на практичних і семінарських заняттях та оцінюється в 1 бал, активність студентів на заняттях в формі запитань за темою, відповідей на проблемні запитання викладача та участь у презентаціях тощо оцінюється максимально в 2 бали.

Якщо студент із поважних причин пропустив заняття, в якості відпрацювання матеріалу йому пропонується підготовка рефератів та/або опрацювання наукових текстів з різних напрямків соціальної роботи, що

фіксується у вигляді конспекту. Успішна презентація підготовлених професійно-орієнтованих завдань оцінюватиметься максимально в 2 бали.

Нижче наведена таблиця, за якою здійснюється оцінювання знань студентів з курсу «Соціальна робота в Україні».

Рейтингові бали за видами роботи

Вид діяльності	Коефіцієнт	бали
Відвідування семінарських і практичних занять	1 x15	15
Виконання професійно-орієнтованих завдань	2 x10	20
Виступи на практичних і семінарських заняттях	1 x 15	15
Творчій проект	2 x 10	20
Тест	1	15
Іспит	1	15
		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкового тестування;
- підготовка до іспиту.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки

- Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані семінарського заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з

фахових журналів, розділи монографій або підручників, твори відомих вітчизняних та зарубіжних вчених.

Алгоритм підготовки

- Прочитайте запропоноване першоджерело.

Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).

- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Оберіть тему реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Підготовка до практичних занять (*виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих)*) завдань має на меті вироблення умінь, необхідних для вирішення професійних завдань.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з вимогами до індивідуального завдання.
- Ознайомтеся зі змістом індивідуального завдання.
- Визначте, чи доводилося Вам виконувати подібні завдання.
- Проаналізуйте теоретичний матеріал, необхідний для виконання індивідуального завдання.
- Визначте питання, на які Ви не можете дати відповіді самостійно, та зверніться з ними на консультації до викладача.
- Конкретизуйте завдання, які Ви маєте вирішити в ході виконання індивідуального завдання.
- Складіть розгорнутий план виконання завдання.

- Підберіть методи виконання завдання.
- Виконайте індивідуальне завдання відповідно до плану.
- Проаналізуйте, чи всі поставлені завдання Ви виконали.
- Внесіть, при потребі, корективи до виконаного завдання.

Оформіть завдання відповідно до вимог.

- Здайте завдання викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкового тестування та іспиту має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку або екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять та виконання практичних завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Слід зазначити, що при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, Ви можете звертатися за *консультацією* до викладача. Про час проведення консультацій повідомляє викладач.

1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади соціальної роботи

Практичне заняття 1.

Тема 1. Соціальна робота як науковий напрям.

Мета. Поглибити знання студентів про об'єкти і суб'єкти, класифікацію інституцій соціальної роботи; парадигми та сучасні теорії, які є підґрунтям соціальної роботи в Україні; вдосконалити вміння та навички користуватися категорійно-понятійним апаратом соціальної роботи; визначати принципи та види соціальної роботи.

План практичного заняття

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень теми

1. Сутність поняття «соціальна робота».
2. Об'єкт і суб'єкт соціальної роботи; її принципи та функції.
3. Класифікація інституцій соціальної роботи в Україні.
4. Недержавні організації у соціальній сфері України.

II. Практична частина

Завдання перше.

1. Виконайте класифікацію об'єктів і суб'єктів соціальної роботи в таблиці.
2. Схематично продемонструйте інституції соціальної роботи в Україні за критеріями рівня діяльності та її масштабами; за критерієм організаційних рівнів; за критерієм відомчої підпорядкованості соціальних служб.

Завдання друге. Доведіть, яке з тверджень є вірним, а яке помилковим:

- соціальна робота інтегрує наукові доробки різних наук (психології, соціології, медицини, права тощо), а тому, по суті, вона є міждисциплінарною сферою наукового знання;
- соціальна робота є самостійною галуззю наукового знання.

Завдання третє. Обґрунтуйте, який з запропонованих варіантів визначення соціальної роботи є вірним: соціальна робота — це професія; прикладна наука; галузева наука; навчальна дисципліна; специфічна форма соціальної діяльності.

Завдання четверте. Провезіть гру «Аукціон». За кількістю студентів підготуйте картки, на яких слід позначити назви різних наук (валеологія, філософія, педагогіка, психологія, математика, етика, біологія, географія, естетика тощо). Запропонуйте кожному учаснику гри витягнути одну з карток. За 5-7 хвилин пригадайте та зафіксуйте якомога більше положень, що підтверджують вклад саме «вашої» науки в соціальну роботу. Наприклад, іноземна мова: дає можливість ознайомитися з досвідом соціальної роботи в різних країнах; допомагає налагодити контакти між соціальними працівниками різних держав; поширює кругозір соціального працівника тощо. На аукціоні предметом торгу є соціальна робота, а «покупцями» — інші науки. Переможцем буде той, хто зможе довести значущість (за кількістю положень) «власної» науки в соціальній роботі.

Завдання п'яте. Виконайте вправу «Як я розумію принципи соціальної роботи».

Розподіл студентів на пари. Виконання шифрованих символічних зображень принципів соціальної роботи. Проведення конкурсу на найкращих знавців принципів соціальної роботи на основі демонстрації зображень.

Рекомендована література

1. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи: Навч. пос. – К: МАУГІ, 2002. – 136 с.
2. Медведева Г.П. Этика социальной работы: Уч.пос – М.: ВЛАДОС, 2002. – 208 с.
3. Менеджмент социальной работы: Уч.пос. для студ / Под ред. Е.И.Комарова, А.И. Войтенко. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 288 с.

4. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні; Підручник. – Х. : «Одісей», 2001. – 384 с.
5. Скуратівський В.А., Палій О.М. Основи соціальної політики: Навч. пос. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
6. Інтегрований курс соціально педагогічної теорії і практики/ Навчал. посіб. / Південноукр. держ. пед. ун-т (Одеса) Біла О.О. Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. / За ред. І.М. Богданової І.М. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544 с.

Семінарське заняття 1.

Тема 2. Історичні аспекти виникнення і розвитку теорії соціальної роботи в Україні.

1. Підготуйте реферат, у змісті якого слід відбити: окремий історичний етап формування соціальної роботи в Україні, науковий аналіз історичних процесів, подій, фактів, що пов'язані із становленням соціальної роботи в країні на певному етапі. Орієнтовна тематика рефератів: «Особиста добродійність слов'янського народу»; «Громадська благодійність за часів Київської Русі»; «Запровадження християнства на Русі та вплив церкви на поширення благодійності»; «Етично-релігійні заповіді та повчання київських князів і митрополитів»; «Соціальний захист за часів козацтва»; «Боротьба з псевдожебраками за часів Петра І». «Розвиток громадської опіки під час правління Катерини ІІ», «Своєрідне значення сільської громади у вирішенні соціальних проблем людини (16-18 ст.)»; «Поширення благодійної діяльності церкви, церковних братств у другій пол. 17ст.»; «Створення Українського Товариства Червоного Хреста в Україні»; «Соціальне забезпечення та страхування в Україні за часів Радянської влади».

2. Ознайомтесь з науковою літературою, першоджерелами, архівними матеріалами, що розкривають різні аспекти становлення соціальної роботи в Одеській області. Подайте науковий звіт «Становлення і розвиток соціальної роботи на Одещині».

Рекомендована література

1. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи: Навч. пос. – К.: МАУП, 2002. – 136 с.
2. Скуратівський В.А., Палій О.М. Основи соціальної політики: Навч. пос. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
3. Інтегрований курс соціально педагогічної теорії і практики/ Навчал. посіб. / Південноукр. держ. пед. ун-т(Одеса) Біла О.О. Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. / За ред. І.М. Богданової І.М. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544 с.

Практичне заняття 2

Тема 3. Методи соціальної роботи.

Мета. Поглибити та систематизувати знання студентів про класифікацію методів і форм соціальної роботи; проаналізувати практичний досвід роботи соціальних служб (центрів), що пов'язаний з проведенням благодійних акцій з різними категоріями населення; вдосконалювати вміння та навички

майбутніх фахівців користуватися методами соціального діагностування, добирати доцільні методи соціальної роботи залежно від особливостей проблем клієнта, розробляти заходи, що зорієнтовані на соціальну підтримку різних категорій населення.

План практичного заняття

I Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень теми

1. Які класичні та інноваційні методи соціальної роботи Вам відомі?
2. Класифікація методів соціальної роботи.
3. Методи соціальної роботи в Україні.
4. Організаційно-розпорядчі методи соціальної роботи.
5. Психолого-педагогічні методи соціальної роботи.
6. Конкретизуйте форми соціальної роботи з клієнтами.

II Практична частина

1. Складіть понятійний міні-словник до теми «Методи та форми соціальної роботи» (соціально-економічні методи, організаційно-розпорядчі методи, психолого-педагогічні методи, благодійна акція, сумісна форма, кооперативна форма тощо).

Виконайте вправу «Незавершена таблиця»: Методи соціальної роботи; Форми соціальної роботи (за кількісним складом учасників).

Соціально-економічні	Організаційно-розпорядчі	Психолого-педагогічні
пільги патронаж побутове обслуговування вкажи інші.....	регламентування нормування вкажи інші.....	переконання спостереження вивчення результатів діяльності вкажи інші.....

Індивідуальні	Групові	Масові
телефон довіри вкажи інші.....	тренінг, зустріч, рейд вкажи інші.....	акції, фестиваль вкажи інші.....

2. Застосовуючи методи соціального діагностування, складіть соціальний паспорт інфраструктури мікрорайону. На карті мікрорайону позначте території, які інтенсивно відвідують мешканці мікрорайону; невикористану територію; екологічно небезпечну, забруднену територію; криміногенну та соціально значущу територію.

3. Варіант 1. Ознайомтесь з науковими публікаціями, що розкривають практичний досвід роботи соціальних працівників щодо застосування різноманітних благодійних форм роботи з клієнтами. Груповий аналіз статей здійсніть за допомогою «аукціону ідей».

Варіант 2. Застосовуючи матеріали наукових публікацій про благодійні заходи в Україні, досвід благодійної діяльності зарубіжних соціальних

працівників, розробіть та організуйте благодійний захід в школі-інтернаті, ВНЗ, дитячому притулку або інших установах (за власним вибором). Підготуйте доповідь про результати Вашої соціально-педагогічної роботи (доповідь доцільно доповнити відео (фото) звітом.

Рекомендована література

1. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи: Навч пос. – К.: МАУП, 2002. – 136 с.
2. Менеджмент соціальної роботи: Уч.посдля студ. // Под ред. Е.И.Комарова, А.И.Войтенко. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 288 с.
3. Основы социальной работы: Учебн // Отв.ред.П.Д. Павленок. – М.:ИНФРА, 1999. – 368 с.
4. Социальная работа // Под общ. ред. проф. В.И.Курбатова: Сер. «Учебники. Уч. пос.» – Ростов н//Д : Феникс, 2000. – 376 с.
5. Інтегрований курс соціально педагогічної теорії і практики/ Навчал. посіб./ Південноукр. держ. пед. ун-т(Одеса) Біла О.О. Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. / За ред. І.М. Богданової І.М. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544 с.

Практичне заняття 3.

Тема 4. Професійна підготовка соціальних працівників і соціальних педагогів в Україні.

Мета. Систематизувати знання студентів про особливості підготовки соціальних працівників в Україні; формувати в них уміння та навички виконувати порівняльний аналіз систем підготовки соціальних фахівців за кордоном та в Україні; знаходити позитивні аспекти в підготовці зарубіжних працівників, які доцільно творчо використовувати у вітчизняних освітніх закладах.

Форма проведення заняття – ділова гра «Всесвітня конференція з проблем професійної підготовки соціальних працівників». Кожний учасник конференції є представником однієї з країн. Делегат конференції робить доповідь (5 хв.) про те, як відбувається підготовка соціальних працівників у його країні. Після виступів делегати задають одне одному запитання-уточнення, запитання-тести, запитання-пастки. Експерти оцінюють за трьохбальною системою запитання та відповіді.

Змістовий модуль 2.

Система соціальних служб в Україні.

Практичне заняття 4.

Тема 5. Соціальні служби як організаційна форма соціальної роботи

Мета. Поглибити знання студентів про напрямки діяльності соціальних служб України, особливості соціальних програм соціальних служб і центрів різних областей України.

План практичного заняття

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень

теми заняття

1. Сутність поняття «соціальна служба». Класифікація соціальних служб.
2. Пріоритетні напрямки діяльності соціальних служб України.
3. Соціальні служби Одещини (Вашого міста).

II. Практична частина

1. Ознайомтесь з особливостями роботи соціальної служби міста (за власним вибором) у відповідності з планом: вкажіть органи влади, державні установи, організації, які керують діяльністю служби (якщо ця служба державна); повну назву служби; місце і дату реєстрації; територію дії (за статутом, положенням); повну адресу (з індексом, телефонами, факсами); мету створення; сфери діяльності; види соціальних послуг, що надаються населенню; режим роботи; матеріальну базу (земля, приміщення, транспорт, техніка тощо); джерела фінансування; наявність платних послуг і порядок їх надання; контингент соціального обслуговування (вік, стать, кількість, умови прийому клієнтів).

2. Зафіксуйте характер ставлення працівників служби до клієнта (як його приймають і працюють з ним); які функції виконують працівники служби.

3. Ознайомтесь із звітом роботи соціальної служби за календарний рік. Дайте оцінку ефективності роботи служби.

Рекомендована література

1. Діяльність центрів соціальних служб для молоді України: сучасний стан і перспективи розвитку // Л.В.Толстоухова; З.Г.Зайцева; А.Й.Капська та ін. – К.: Академпрес, 1999 – 112 с.
2. Дика В.А. «Телефон довіри»: молодіжна лінія // «Практична психологія та соціальна робота», 1998. – № 3. – С. 11–13.
3. Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді. – К. ДЦССМ, 2002. – 760 с.
4. Сальникова Л.С. Телефон доверия. – М.: Знание, 1990. – 192 с.
5. Телефон довіри // Упорядник та відп. за випуск Н.О. Мостіпан, – К. АЛД, 1996. – 40 с.
6. Інтегрований курс соціально педагогічної теорії і практики/ Навчал. посіб./ Південноукр. держ. пед. ун-т (Одеса) Біла О.О. Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. /За ред. І.М. Богданової І.М. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544 с.

Семінарське заняття 2.

Тема 6. Спеціалізовані служби соціального супроводу неповнолітніх та молоді, які перебувають у місцях позбавлення волі та повернулися з них.

1. Організаційні принципи роботи спеціалізованої служби соціального супроводу та адаптації неповнолітніх та молоді, які перебувають або повернулися з місць позбавлення волі.

2. Основні функції спеціалізованої служби соціального супроводу у виправній, виховній колонії, слідчому ізоляторі; основні функції спеціалізованої служби соціального супроводу при ЦССМ.

3.Форми та методи соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю в умовах спеціалізованих служб.

4.Ознайомитися, на основі рекомендованої літератури, з досвідом роботи спеціалізованих соціальних служб: «Центр соціального супроводу молоді, яка повернулася з місць позбавлення волі», консультативних пунктів в колоніях, СІЗО, «Центр соціальної адаптації молоді, яка повернулася з місць позбавлення волі».

Рекомендована література

1.Зверева І. Д. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретико-методологічні аспекти). / І. Д. Зверева, І. В. Керецман, О. І. Пічкара. – Ужгород: УжНУ, 2000. – Ч. 1. – 192 с.

2. Інформаційний довідник «Мережа центрів соціальних служб для молоді». – К.: ДЦССМ, 2004.

3. *Капська А. Й.* Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.

4. Клієнти спеціалізованої служби «Родина»: Бібліотека соціального працівника. – Тернопіль, 2003. – 20 с.

5. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.

Семінарське заняття 3.

Тема 7. Спеціалізовані служби соціально-психологічної реабілітації людей з функціональними обмеженнями

1.Організаційні принципи роботи центрів соціально-психологічної реабілітації людей з функціональними обмеженнями .

2.Функції служб: надання послуг та консультацій людям з функціональними обмеженнями та членам їхніх сімей.

3.Індивідуальна робота з клієнтами з функціональними обмеженнями, залучення родичів до активної співпраці в процесі реабілітації клієнтів.

4.Активізація громадської думки щодо інтеграції в суспільство людей з функціональними обмеженнями та залучення дітей та молоді до різноманітних видів діяльності.

5.Підготовка рефератів (за вибором студента)

Рекомендована література

1. «Діти вулиці»: Методичні рекомендації по роботі з «дітьми вулиці» / А. Г. Зінченко. – К.: УДЦССМ, 2016. – 88 с.

2. Збірник законодавчих та нормативних актів з питань соціального та правового захисту / упоряд. З. П. Кияниця, М. О. Смирнова, Л. Г. Дюжаєва та ін. – К., 2002. – 171 с.

3. Инвалид и общество: проблемы интеграции: настольная книга специалиста / под ред. Е. И. Холостовой. – М., 1996. – 210 с.

4. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.

5. «Мрія» и «Надія» – Центры социальной реабилитации и адаптации детей и молодых инвалидов / Всеукраинская школа передового опыта. – Донецк: ДОЦССМ, 2014. – 54 с.

6. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей: метод. рекомендації до проведення тренінгових занять / О. В. Безпалько, С. В. Едель. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001.– 32 с.

7. Профилактика наркомании в подростковой среде: учеб. пособие / под общ. ред. В. Н. Келасьева. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2001. – 56 с.

8. Профілактика СНІД / Збірник нормативних методичних матеріалів для спеціалістів соціальних служб для молоді / О. І. Пилипенко, І. Д. Зверева. – К.: АЛД, 2016. – 56 с.

9. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями: психолого-педагогические аспекты. – М.: Социально-технологический институт, 2000. – 80 с.

Семінарське заняття 4.

Тема 8. Кризові центри соціально-психологічної допомоги певним категоріям населення

1. Поняття про кризові центри соціально-психологічної допомоги; категорії населення, яким можуть надаватися термінові соціальні послуги, тимчасовий притулок, харчування.
2. Основні напрями роботи кризових центрів та види соціальних послуг.
3. Мету та основні завдання кризових центрів.
4. Охарактеризувати нормативно-правове регулювання діяльності кризових центрів.
5. Визначити функції служб: індивідуальне консультування, психокорекційні та психореабілітаційні заняття; соціально-медична реабілітація; надання соціально-педагогічних послуг у подоланні сімейних конфліктів і кризових станів.
6. Підготовка рефератів (за вибором студента).

Рекомендована література

1. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.

2. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.

3. «Мрія» и «Надія» – Центры социальной реабилитации и адаптации детей и молодых инвалидов / Всеукраинская школа передового опыта. – Донецк: ДОЦССМ, 2014. – 54 с.

4. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей: метод. рекомендації до проведення тренінгових занять / О. В. Безпалько, С. В. Едель. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001.– 32 с.

5. Профилактика наркомании в подростковой среде: учеб. пособие / под общ. ред. В. Н. Келасьева. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2001. – 56 с.

6. Профілактика СНІД / Збірник нормативних методичних матеріалів для спеціалістів соціальних служб для молоді / О. І. Пилипенко, І. Д. Зверева. – К.: АЛД, 2016. – 56 с.

7. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями: психолого-педагогические аспекты. – М.: Социально-технологический институт, 2000. – 80 с.

Семінарське заняття 5.

Тема 9. Організація діяльності державної служби зайнятості

1. Державна служба зайнятості (ДСЗ), її складові. Права ДСЗ. Функції ДСЗ. Її завдання.
2. Принципи Єдиної технології обслуговування незайнятого населення (ЄТОНН). Призначення та основні завдання Єдиної інформаційно-аналітичної системи служби зайнятості (ЄІАС).
3. Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості: структура, функції.
4. Форми та методи роботи регіональних центрів зайнятості населення.
5. Організація обслуговування клієнтів у центрах зайнятості.
6. Принципи взаємодії між центром зайнятості та роботодавцями.
7. Організація документообігу щодо обслуговування клієнтів у центрі зайнятості.
8. Формування та ведення персональної картки особи, яка шукає роботу.
9. Особливості праці фахівців центру зайнятості.
10. Психологічне розвантаження персоналу. Профілактика професійних захворювань.

Рекомендована література

1. Введення у соціальну роботу: навч. посіб. – К.: Фенікс, 2001. – 228 с.

2. Збірник законодавчих та нормативних актів з питань соціального та правового захисту / упоряд. З. П. Кияниця, М. О. Смирнова, Л. Г. Дюжаєва та ін. – К., 2002. – 171 с.

3. Инвалид и общество: проблемы интеграции: настольная книга специалиста / под ред. Е. И. Холостовой. – М., 1996. – 210 с.

4. Інформаційний довідник «Мережа центрів соціальних служб для молоді». – К.: ДЦССМ, 2004.

5. *Капська А. Й.* Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.

6. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.

7. Профілактика СНІД / Збірник нормативних методичних матеріалів для спеціалістів соціальних служб для молоді / О. І. Пилипенко, І. Д. Зверева. – К.: АЛД, 2016. – 56 с.

8. Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні / за ред. І. М. Григи. – Київ., 2013. – 128 с.

9. Антиалкогольное воспитание в семье / под ред. Д. Педагогика, 2000. – 83 с.

Семінарське заняття 6.

Тема 10. Соціальні служби по роботі з молодіжним середовищем

1. Створення, організація діяльності мережі спеціалізованих служб у контексті зниження ризику негативних явищ у молодіжному середовищі.

2. Надання індивідуальних та групових консультацій молоді, що схильна до асоціальної поведінки.

3. Форми та методи соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю в умовах соціальних служб.

Рекомендована література

1. Введення у соціальну роботу: навч. посіб. – К.: Фенікс, 2001. – 228 с.

2. Збірник законодавчих та нормативних актів з питань соціального та правового захисту / упоряд. З. П. Кияниця, М. О. Смирнова, Л. Г. Дюжаєва та ін. – К., 2002. – 171 с.

3. Инвалид и общество: проблемы интеграции: настольная книга специалиста / под ред. Е. И. Холостовой. – М., 1996. – 210 с.

4. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.

5. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.

6. Профілактика СНІД / Збірник нормативних методичних матеріалів для спеціалістів соціальних служб для молоді / О. І. Пилипенко, І. Д. Зверева. – К.: АЛД, 2016. – 56 с.

7. Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні / за ред. І. М. Григи. – Київ., 2013. – 128 с.

Змістовий модуль 2.

Практична реалізація соціальної роботи в Україні

Практичне заняття 6.

Тема 11. Соціальна робота з «групами ризику»

Мета. Поглибити знання студентів щодо соціальної роботи з громадянами «групами ризику».

План практичного заняття

1. Перевірка ріння засвоєння студентами основних теоретичних положень теми заняття

1. Загальне визначення поняття «група ризику»

2. Державна підтримка сімей «групи ризику».

3. Благодійна діяльність в Україні.

II. Практична частина

Завдання перше. Ознайомтесь з досвідом роботи однієї з соціальних служб, центрів, дитячих притулків, соціальних готелів, клієнтами яких є люди «групи ризику» (люди похилого віку, інваліди, діти-сироти, діти з асоціальною (девіантною) поведінкою, неповні сім'ї, люди з розумовими відхиленнями, люди, які пережили насилля, з алкогольною залежністю, наркомани, бездомні люди, жертви екологічних катастроф, злочинці, ВІЛ-інфіковані, обдаровані люди, люди з суїцидальною поведінкою). Користуючись документацією закладу, уточніть, які фахівці працюють з клієнтами. (*наприклад* соціальних служб «Центр соціальної підтримки та супроводу сімей», «Центр підтримки соціального супроводу прийомних сімей», «Цілодобовий телефон Довіри» (соціального інформування та оперативної допомоги), «Пошта Довіри», «Центр психологічної допомоги сім'ї» (з консультативними пунктами при жіночих консультаціях), «Центр дружніх для молоді послуг» тощо)

Завдання друге. Виконайте спостереження за процесом проведення інтерв'ю соціального працівника з клієнтом, що здійснюється в соціальній службі. Детально опишіть його зміст.

Рекомендована література.

1. Зверева І. Д. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретико-методологічні аспекти). / І. Д. Зверева, І. В. Керецман, О. І. Пічкара. – Ужгород: УжНУ, 2000. – Ч. 1. – 192 с.

2. Інформаційний довідник «Мережа центрів соціальних служб для молоді». – К.: ДЦССМ, 2004.

3. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.

4. Клієнти спеціалізованої служби «Родина»: Бібліотека соціального працівника. – Тернопіль, 2003. – 20 с.

5. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.

6. Інтегрований курс соціально педагогічної теорії і практики/ Навчал. посіб./ Південноукр. держ. пед. ун-т (Одеса) Біла О.О. Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. /За ред. І.М. Богданової І.М. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544 с.

Практичне заняття 7.

Тема 12. Соціальний захист дитинства в Україні.

Мета. Систематизувати знання майбутніх фахівців про світогляд українського народу на дитину; соціальні проблеми сучасного дитинства та правову базу захисту різних категорій дітей; особливості організації захисту прав та супроводу дітей в закладах освіти; проводити соціально-педагогічні заходи з правової освіти дітей.

План практичного заняття

I. Перевірка ріння засвоєння студентами основних теоретичних положень теми заняття

- 1 Діти як об'єкт соціального захисту в Україні.
- 2 Правовий захист дитинства.
- 3 Актуальні проблеми соціального захисту та супроводу дітей в загальноосвітніх закладах.

II. Практична частина

Завдання перше. Зафіксуйте у власному понятійному словнику опорні дефініції теми «Соціальний захист дитинства в Україні» (дитина, гідність дитини, піклування про дитину, «діти вулиці», діти з особливими потребами, діти-сироти, права дитини, права неповнолітніх дітей тощо). Виконання вправи «Об'єднай розсипані слова».

Завдання друге. Проаналізуйте погляди українського народу на дітей, що втілені в символіці держави, декоративно-прикладному мистецтві, усній народній творчості, художній літературі, образотворчому мистецтві (тризуб як символ плідності; соціально-педагогічна мотивація багатодітності в українській сім'ї; родильні звичаї; ласкаві звернення до дитини). Доберіть приклади з літературних творів, поезії, дитячого фольклору, народних казок, репродукцій. Працюючи в мікрогрупах, складіть творчий звіт. Проведення конкурсів творчих звітів.

Завдання третє. Ознайомтесь з пакетом нормативних міжнародних і державних документів, що забезпечують правову базу соціального захисту дітей України (Конвенція про права дитини, Конституція України, Сімейний кодекс України, Закон України про попередження насильства в сім'ї) та ін.

Завдання четверте.

1. Проведення конкурсу на найкращий фотоколаж «Посмішка дитини», «Діти і війна», «Допоможіть їм!», ілюстративний коментар головних положень Конвенції про права дитини.

2. Творчий аналіз у проблемних групах методів і форм роботи соціальних працівників у напрямку правової освіти дітей (така робота здійснюється на основі анотацій наукових статей, вивчення методичних рекомендацій (наприклад, уроків громадянської освіти за методикою О.Дмитренко). Презентація фрагментів заходів.

3. Проведіть з батьками певні форми роботи:

- міні-контрольна робота за такими питаннями: «Що таке права дитини?», «Що таке право на життя?», «Що означає право на піклування?».

Завдання п'яте. Підготуйте реферати: «Феномен дитинства в соціальному полі сучасної України», «Жорстокість та насильство по відношенню до дітей як соціальний феномен», «Піклування про дитину з особливими потребами в Україні», «Особливості соціального супроводу і захисту школярів», «Захист дітей із внутрішнього переміщених сімей» «Шляхи подолання економічної експлуатації неповнолітніх», «Соціальна охорона неповнолітніх правопорушників, які знаходяться у пенітенціарних закладах», «Превентивна соціальна робота як перспективний шлях

вирішення проблем соціального захисту дітей».

Рекомендована література

1. Арямнова Г.И. Феномен детства в социально-правовом поле современной Украины / Г.И Арямнова // Ученые записки ТНУ. – Вып. 12. – 1999 – С. 9–14.
2. Гребиниченко Р.В. Взаємодія органів виконавчої влади, установ та організацій у роботі з «дітьми вулиці» / Р.В. Гребиниченко // Соціальна робота в Україні теорія і практика, – 2003. – №1. – С. 85–87.
3. Діти України: права, гарантії, захист. – К: Столиця, 1998. Т 1. – 346 с.
4. Загальноосвітні школи інтернати в сучасній Україні // Матер. Всеукр. наук-практ. конф «Виховні системи загальноосвітніх шкіл-інтернатів: нові підходи і технології». – Миколаїв: МДГУ, 2002. – 175 с.
5. Захист дітей, потерпілих від Чорнобильської катастрофи // Право і практика. – 1998. – №5. – С. 70.
6. Зверева І. Д., Іванова І. Б. Проблеми соціального захисту сиріт / І. Д. Зверева, І. Б. Іванова // Довіра і надія, – 1996. – №2, – С. 4.
7. Киренко С. Кримінально-правова охорона неповнолітніх: новий кримінальний кодекс – старі проблеми / С. Киренко // Право України, – 2002, – №6, – С. 118–121.
8. Конвенція о правах ребенка // Сов. педагогика –1991 – №10.
9. Культура і побут населення України // В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В.Ф. Горлєнко та ін, – КЛибідь, 1993 – 288 с.
10. Сивачук Н. Дитина у світогляді українського народу/ Н. Сивачук // Поч.шк, – 2000, – №5. – С. 49–52.
11. Соціальне становлення дитини у прийомній сім'ї: соціальний супровід: Навч.-мет. пос. // Авт. кол. : Л. С. Волинець, А. Й. Капська, Н. М. Комарова та ін, –К.: Укр. інст. соц. досл., 2000. –127 с.
12. Соціально-правовий захист дітей: Методичні рекомендації //За ред. А.Й.Капської. – К.: НПУ, 2001. – 24 с.
13. Інтегрований курс соціально педагогічної теорії і практики/ Навчал. посіб./ Південноукр. держ. пед. ун-т (Одеса) Біла О.О. Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. / За ред. І.М. Богданової І.М. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544 с.
14. Соціально-педагогічна діагностика дітей та родин, які опинились в складних життєвих обставинах : метод. рек. / автори-упор. В. Г. Панок, З.О. Гаркавенко, О.Г. Карагодіна, А.С. Шапошнікова. – [2-е вид., стереотип.]. – К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 76 с.
15. Методичні рекомендації щодо захисту прав та соціального супроводу учнів (студентів) у закладах освіти від 08.08.2016 № 2.1/10-1891// Міністерство освіти і науки. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <http://www.imzo.gov.ua>.

Практичне заняття 8.

Тема 13. Соціальна робота в сфері зайнятості.

Мета. Поглибити знання студентів про соціальну роботу у сфері зайнятості, соціальні програми щодо працевлаштування мешканців України.

План практичного заняття

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень теми заняття

1. Стан ринку праці України в умовах економічної кризи.
2. Зайнятість і безробіття, їх регулювання державою.
3. Стан ринку праці в м. Одесі.
4. Організація соціальної роботи в районній службі зайнятості міста; особливості профорієнтаційної роботи в службі.

II. Практична частина

1. Здійснити діагностику професійних намірів, інтересів і схильностей дитини підліткового віку; провести індивідуальну консультацію за результатами діагностики розробити та провести профорієнтаційний захід із старшокласниками.

2. Змодельувати власний проект соціальної служби, розробити програму її діяльності, рекламні реквізити, емблему.

Рекомендована література

1. Введення у соціальну роботу: навч. посіб. – К.: Фенікс, 2001. – 228 с.
2. Збірник законодавчих та нормативних актів з питань соціального та правового захисту / упоряд. З. П. Кияниця, М. О. Смирнова, Л. Г. Дюжаєва та ін. – К., 2002. – 171 с.
3. Инвалид и общество: проблемы интеграции: настольная книга специалиста / под ред. Е. И. Холостовой. – М., 1996. – 210 с.
4. Інформаційний довідник «Мережа центрів соціальних служб для молоді». – К.: ДЦССМ, 2004.
5. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
6. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.
7. Пилипенко О.І., Зверева І.Д. Профілактика СНІД / Збірник нормативних методичних матеріалів для спеціалістів соціальних служб для молоді / О. І. Пилипенко, І. Д. Зверева. – К.: АЛД, 2016. – 56 с.
8. Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні / за ред. І. М. Григи. – Київ., 2013. – 128 с.
9. Антиалкогольное воспитание в семье / под ред. Д. Педагогика, 2000. – 83 с.

Семінарське заняття 8

Тема 14. Сім'я як об'єкт соціальної роботи

Питання, які виносяться на обговорення:

1. Українська родина у стані кризи: причини дестабілізації сім'ї; соціальні,

- правові, медичні проблеми сучасної української сім'ї.
2. державних, профспілкових, соціальних служб і рухів з проблем сім'ї.
  3. Державна підтримка малозабезпечених сімей;
  4. Піклування держави про дозвілля сім'ї.

Семінарське заняття 8

Тема. Волонтерський рух в Україні.

1. Ознайомтесь із загальною декларацією волонтерів (витягом), що була прийнята на XI Конгресі Міжнародної асоціації волонтерів (Париж, 1990 р.).

2. Опишіть соціально-психологічний портрет волонтера.

3. Тематика наукових виступів, доповідей, рефератів: «Волонтерство як феномен цивілізованого суспільства», «Шляхи залучення добровільних помічників до соціальної роботи», «Зміст та форми роботи добровільних помічників», «Проблеми раціонального використання волонтерів у соціальній сфері».

Рекомендована література

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) // А.Й.Капська, О.В.Безпалько, Р.Х. Вайнола; Заг. редакція А.Й. Капської. – К, 2002. – 164 с.

2. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку // Р.Х. Вайнола, А.Й.Капська, І.М.Комарова та ін. — К.: Академпрес, 1999.— 112с.

3. Івченко Н.М. Участь молоді у волонтерській діяльності як соціально-педагогічна проблема (інтерпретаційний аспект) // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. – № 1 – С. 23 – 28.

4. Никитина Л.Е. Социальный педагог в школе. – М.: Академический Проект, 2003. – 112 с.

5. Сергієнко Г. З досвіду організації волонтерської діяльності майбутніх фахівців соціальної роботи // Соціальна робота в Україні теорія і практика. – 2003. – № 2. – С. 130–135.

2. ТЕМАТИКА ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ»

1. Спеціалізовані служби соціального супроводу неповнолітніх та молоді, які перебувають у місцях позбавлення волі та повернулися з них

2. Спеціалізовані служби соціально-психологічної реабілітації людей з функціональними обмеженнями

3. Кризові центри соціально-психологічної допомоги певним категоріям населення

4. Організація діяльності державної служби зайнятості

5. Соціальні служби по роботі з молодіжним середовищем

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Особиста доброчинність слов'янського народу

2. Громадська благодійність за часів Київської Русі
3. Запровадження християнства на Русі та вплив церкви на поширення благодійності
4. Етично-релігійні заповіді та повчання київських князів і митрополитів
5. Соціальний захист за часів козацтва
6. Боротьба з псевдожебраками за часів Петра I.
7. Розвиток громадської опіки під час правління Катерини II
8. Своєрідне значення сільської громади у вирішенні соціальних проблем людини (16-18 ст.)
9. Поширення благодійної діяльності церкви, церковних братств у другій пол. 17ст.
10. Створення Українського Товариства Червоного Хреста в Україні
11. Соціальне забезпечення та страхування в Україні за часів Радянської влади
12.
  1. Організаційні засади функціонування системи соціальної роботи в Україні.
  2. Етапи формування соціальних служб.
  3. Нормативно-правові документи, що сприяли становленню та формуванню системи соціальної роботи в Україні, Європі та світі.
  4. Стандарти та критерії оцінювання соціальної роботи.
  5. Нормативно-правові документи, які регулюють діяльність соціальних служб щодо здійснення соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю, які перебувають в умовах позбавлення волі.
  6. Форми та методи соціальної роботи консультативних пунктів у слідчих ізоляторах та виправних колоніях: порівняльний аналіз.
  7. Нормативно-законодавча база щодо роботи спеціалістів соціальних служб з наркозалежними.
  8. Механізми надання безкоштовної соціально-психологічної, правової та інформаційної допомоги наркозалежним.
  9. Оцінювання ефективності роботи спеціалізованих служб з наряду реабілітації дітей з функціональними обмеженнями.
  10. Методи і форми індивідуальної роботи з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями.
  11. Зміст комплексної реабілітації дітей, підлітків і молоді груп ризику, які опинилися у кризових ситуаціях.
  12. Дії фахівців (психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів, лікарів, юристів та ін.) кризових центрів (за вибором) на кожному етапі комплексної реабілітації: діагностичному, корекційному (корекційно-відновлювальному), профілактичному.
  13. Відмінність телефонного консультування від інших видів психологічної допомоги.

14. Принципи психологічного консультування, яке надають спеціалізовані служби.

15. Специфіка соціального супроводу та медичного догляду за ВІЛ-інфікованими дітьми, що надається мережею спеціалізованих служб.

16. Ефективність застосування у групах взаємодопомоги основних форм роботи з особами, які ВІЛ-інфіковані.

17. Особливості організації консультативної, профілактичної та реабілітаційної роботи з сім'ями в умовах спеціалізованих служб.

18. Дії соціальних працівників спеціалізованих служб, що супроводжують прийомні сім'ї.

19. Робота соціальних служб з особами, які повернулися з місць позбавлення волі.

20. Програма супроводу осіб, які повернулися з місць позбавлення волі.

21. Діяльності спеціалізованої служби «Консультативний пункт для ін'єкційних споживачів наркотиків «Довіра»: оцінка ефективності.

22. Діяльність кризових центрів щодо організації допомоги молоді та жінкам, які зазнали насилля в сім'ї.

3. ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ»

1. Підготуйте реферат, у змісті якого слід відбити: окремий історичний етап формування соціальної роботи в Україні, науковий аналіз історичних процесів, подій, фактів, що пов'язані із становленням соціальної роботи в країні на певному етапі. Орієнтовна тематика рефератів представлення вище.

2. Ознайомтесь з науковою літературою, першоджерелами, архівними матеріалами, що розкривають різні аспекти становлення соціальної роботи в Одеській області. Подайте науковий звіт "Становлення і розвиток соціальної роботи на Одещині".

3. Виконайте порівняльну характеристику зарубіжного та вітчизняного досвіду професійної підготовки соціальних працівників. Подайте розгорнуті відповіді на такі питання: «Чому у процесі створення та розвитку вітчизняної системи професійної підготовки соціальних працівників слід спиратися на зарубіжний досвід?», «В чому Ви вбачаєте принципову різницю між західноєвропейською та вітчизняною моделями підготовки соціальних працівників?», «Яка з зарубіжних моделей фахової підготовки соціальних працівників може бути найбільш прийнятною в Україні?».

4. Ознайомтесь з досвідом роботи однієї з соціальних служб, центрів, дитячих притулків, соціальних готелів, клієнтами яких є люди «групи ризику» (люди похилого віку, інваліди, діти-сироти, діти з асоціальною (девіантною) поведінкою, неповні сім'ї, люди з розумовими відхиленнями, люди, які пережили насилля, з алкогольною залежністю, наркомани, бездомні люди, жертви екологічних катастроф, злочинці, ВІЛ-інфіковані, обдаровані люди, люди з суїцидальною поведінкою. Користуючись

документацією закладу, уточніть, які фахівці працюють з клієнтами.

5. Виконайте спостереження за процесом проведення інтерв'ю соціального працівника з клієнтом, що здійснюється в соціальній службі. Детально опишіть його зміст.

6. Ознайомтесь з науковою літературою про історію створення «Телефонів довіри»; розвиток мережі служб невідкладної психологічної допомоги в Україні – «Телефонів довіри»; порівняйте зарубіжний та вітчизняний досвід роботи служб. Складіть банк інформації про ТД, довідник номерів телефонів для власного користування та надання посередницької допомоги клієнтам.

7. Опишіть процес організації соціальної роботи одного з міських закладів для дітей «групи ризику» (загальноосвітня школа-інтернат, дитячий притулок, реабілітаційний центр для дітей-інвалідів, загальноосвітня школа-санаторій, центр соціальної реабілітації для неповнолітніх правопорушників) за планом соціально-педагогічного обстеження дитячої установи. Вкажіть, яку систему заходів втілюють у закладі з метою соціального захисту дітей. Конкретизуйте види державної медичної, соціальної, педагогічної та правової допомоги. Чи має заклад меценатів, спонсорів та яку допомогу вони надають.

8. Організуйте з вихованцями соціально-педагогічний захід, що спрямований на їхнє ознайомлення з Конвенцією про права дітей. Систематизуйте та подайте набуті творчі результати (сценарій, художньо-творчі роботи дітей, фото-коментар тощо).

9. Питання для самостійного вивчення: українська родина у стані кризи: причини дестабілізації сім'ї; соціальні, правові, медичні проблеми сучасної української сім'ї; діяльність державних, профспілкових, соціальних служб і рухів з проблем сім'ї; державна підтримка малозабезпечених сімей; піклування держави про дозвілля сім'ї.

10. Ознайомтесь з напрямками, соціальними програмами та формами роботи одного з 27 обласних центрів соціальних служб для молоді (ОЦССМ); виконайте письмовий звіт.

4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ»

1. Розкрийте сутність поняття «соціальна робота».
2. Визначте об'єкт і суб'єкт соціальної роботи.
3. Розкрийте класифікацію інституцій соціальної роботи в Україні.
4. Визначте функції і принципи соціальної роботи.
5. Визначте історичні передумови виникнення соціальної роботи в Україні, особливості процесу становлення соціальної роботи як науки в Україні.
6. Дайте характеристику сучасним теоріям соціальної роботи.
7. Розкрийте парадигми соціальної роботи.
8. Визначте сутність поняття «метод» і його роль в соціальній роботі.
9. Дайте характеристика методам соціальної роботи.
10. Розкрийте форми соціальної роботи.
11. Охарактеризуйте етапи професійної підготовки соціальних працівників в Україні.
12. Визначте професійні вимоги до випускників – соціальних працівників.
13. Розкрийте специфіку професійної підготовки в галузі соціальної роботи за кордоном та в Україні.
14. Визначте сутність поняття «соціальна служба».
15. Розкрийте класифікація соціальних служб в Україні.
16. Дайте стисло характеристику діяльності соціальних служб для молоді в різних регіонах України.
17. Визначте мету, завдання, функції, принципи і напрями роботи служб невідкладної психологічної допомоги – «Телефонів довіри».
18. Конкретизуйте принципи роботи спеціалізованої служби психологічної допомоги «Телефон довіри». Які етапи організації служби невідкладної психологічної допомоги Вам відомі?
19. Розкрийте основні етапи створення «Телефонів довіри».
20. Визначте категорії громадян, які належать до «групи ризику»

21. Розкрийте напрямки та форми соціальної роботи з різними групами людей, які стали жертвами несприятливих умов соціалізації.
22. Дайте характеристику організації благодійної діяльності в країні.
23. Проаналізуйте погляди українського народу на дитину.
24. Визначте систему соціально-правових заходів і гарантій, які забезпечують охорону законних прав в Україні.
25. Розкрийте особливості соціального захисту різних категорій дітей країни.
26. Визначте основні напрями державної молодіжної політики.
27. Дати характеристику принципів соціальної роботи з молоддю, розкрийте її адресну спрямованість.
28. Визначте методи та форми соціальної роботи з молоддю.
29. Визначте основні категорії категорії волонтерської роботи.
30. Охарактеризуйте групи добровільних помічників.
31. Конкретизуйте зміст діяльності волонтерів.
32. Опишіть соціально-психологічний портрет волонтера.
33. Розкрийте особливості організації роботи у спеціалізованих службах соціального супроводу неповнолітніх та молоді, які перебувають у місцях позбавлення волі та повернулися з них
34. Розкрийте особливості організації роботи у спеціалізованих службах соціально-психологічної реабілітації людей з функціональними обмеженнями
35. Розкрийте особливості організації роботи у кризових центрах соціально-психологічної допомоги певним категоріям населення
36. Розкрийте особливості організації діяльності державної служби зайнятості
37. Розкрийте особливості роботи фахівця соціальної служби по роботі з молодіжним середовищем

5. ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАВДАННЯ

1. Розробіть творчий, проект одного благодійного заходу (за вибором — благодійна акція «Подаруй іграшку дитині», день добрих справ, тиждень добрих справ «7ДС», благодійний аукціон тощо). Подайте сценарій заходу за схемою: назва, мета, обладнання, місце проведення, етапи підготовчої роботи та зміст діяльності з учасниками заходу. Вкажіть представників суспільних організацій, підприємців, інших осіб, яких би Ви запросили до участі в підготовці й проведенні заходу.
2. На основі вивчення додаткової літератури про особливості роботи однієї з соціальних служб розробіть авторський проект недержавної соціальної служби.

6.ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

1. *Соціальна робота – це... (наберіть найбільш правильну відповідь):*

а) навчальна дисципліна з професійної підготовки соціальних працівників;

б) практична професійна діяльність з надання допомоги та підтримки людей;

в) галузь наукових знань;

г) практична професійна діяльність з надання допомоги та підтримки людей, які опинились у скрутному становищі; галузь наукових знань; навчальна дисципліна з професійної підготовки фахівців із соціальної допомоги та підтримки населення.

2. *Які з тверджень є помилковими?*

а) соціальна робота є самостійною галуззю наукового значення;

б) соціальна робота інтегрує наукового доробки різних наук (психології, соціології, медицини, права тощо), а тому вона є міждисциплінарною сферою наукового звання.

3. *Особа, яка отримує допомогу від соціально працівника –*

а) клієнт;

б) пацієнт;

в) замовник і споживач соціальних послуг

4. *Основним суб'єктом соціальної роботи є... (оберіть найповнішу відповідь):*

а) соціальний працівник;

б) викладач навчального закладу, який навчає інших соціальній роботі; дослідник, який фіксує стан та прогнозує розвиток соціальної роботи; адміністративно-управлінські кадри, які формують і здійснюють соціальну політику в державі.

5. *Взаємодію між клієнтом і соціальним працівником визначають як об'єкт-суб'єктну. Чи можна такий об'єкт-суб'єктний характер відносити вважати незмінним?*

а) ні;

б) скоріше ні, ніж так;

в) скоріше так, ніж ні;

г) так.

6. *Соціальний захист громадян України - це:*

а) соціальна політика держави, що спрямована адміністративними мірами забезпечити хоча б задовільне існування тим групам населення, які знаходяться в особливо складному становищі та не спроможні без сторонньої підтримки покращити його;

б) система соціальних відносин, за яких індивід спроможний самостійно піклуватися про себе, створити умови для життєдіяльності своїх дітей;

в) комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах.

7. До 1 січня 1991р. основною ланкою в системі соціального захисту громадян України було:

а) Міністерство соціального забезпечення України;

б) Пенсійний фонд України;

в) Міністерство праці і соціального захисту населення України.

8. Який принцип соціальної роботи розкрито у твердженні: Визнання людини найвищою цінністю, захист її гідності й громадянських прав, створення умов для вільного і всебічного виявлення її здібностей:

а) демократизму соціальної роботи;

б) гуманізму соціальної роботи;

в) альтруїзму.

9. Боротьба з професійним жебрацтвом почала здійснюватися за часів правління:

а) І. Грозного;

б) Петра І;

в) Катерини ІІ.

10. Українське Товариство Червоного Хреста було організоване:

а) у 1918 р. в Києві;

б) у 1918 р. в Одесі;

в) у 1918р. у Львові.

11. Встановить, ідеї якої парадигми соціальної роботи наведено далі: Соціальна допомога виступає як частина соціальної політики та як самостійний інститут соціалізації, виховання і реабілітації індивіда. Така допомога здійснюється на державному рівні (центральна та територіальна структури), через громадські організації й індивідуально:

а) архаїчна;

б) конфесійна;

в) державна;

г) суспільно-державна.

12. Про які методи соціальної роботи

а) соціально – економічні;

б) науково – дослідницькі;

- в) психолог о – педагогічні;
- г) організаційно – розпорядчі) йдеться?

13. Інтерв'ю, моніторинг, соціологічне опитування, експертна оцінка, біографічний метод, паспортизація інфраструктури мікрорайону – це методи:

- а) соціальної профілактики;
- б) соціальної діагностики;
- в) соціального контролю.

14. Соціальна служба це:

- а) установи та підприємства соціального обслуговування, що створюються благодійними, суспільними, релігійними та іншими державними організаціями, приватними особами;
- б) державні установи та підприємства соціального обслуговування, органи виконавчої влади, до компетенції яких входить організація та здійснення соціального обслуговування;
- в) система державних і недержавних структур, що здійснюють соціальну роботу та мають в своєму складі спеціальні заклади для надання соціальних послуг й органи управління ними.

15. З низки форм соціальної роботи оберіть ті, які вказують на взаємодію соціального працівника з групою клієнтів:

- а) листування;
- б) тренінг, об'єднання за інтересами;
- в) благодійна акція.

16. Добровільних помічників, які мають природну потребу допомагати людям і які пройшли підготовче навчання називають:

- а) меценатами;
- б) благодійниками;
- в) волонтерами.

17. Серед наведених груп людей оберіть ті, які належать до «групи ризику»:

- а) молодіжна група, навчальна група, товариська група: сім'я;
- б) особи з антигромадською поведінкою: громадяни, які займаються бродяжництвом; люди, які систематично вживають алкогольні напої, наркотики;
- в) обдаровані люди;
- г) безробітні громадяни, мігранти, інваліди, діти сироти, біженці.

18. У конвенції про права людини (1989р.) зазначено, що дитиною вважається кожна людська особистість до досягнення:

- а) 14 років;
- б) 18 років;
- в) 16 років.

19. Спонсорство – це:

- а) безкорисна діяльність благодійних організацій, що не передбачає отримання прибутків від цієї діяльності;
- б) добровільна безкорисна діяльність фізичних осіб з матеріальної, фінансової, та іншої підтримки благоотримувачів;
- в) добровільна безприбуткова участь фізичних та юридичних осіб у матеріальній підтримці благодійної діяльності з метою популяризації свого імені (назви), торгової марки.

20. Телефонна допомога для людей, опинилися у стані психологічної кризи, виникла:

- а) Лондоні;
- б) Женеві;
- в) Берліні.

21. Професійну модель служби "ТД" із залученням волонтерів називають:

- а) профільною;
- б) змішаною;
- в) волонтерською.

22. Конвенція ООН про права людини була ратифікована Верховною Радою України в:

- а) 1989 році;
- б) 1990 році;
- в) 1991 році

23. Як називають соціально-демографічну групу дітей, які внаслідок соціальних, економічних та моральних - психологічних причин залишились сиротами при живих батьках? Оберіть найбільш правильну відповідь.

- а) соціальні сироти;
- б) безпритульні діти;
- в) бездоглядні діти;
- г) діти вулиці.

24. до складу бригади вуличних соціальних працівників входять (оберіть правильну відповідь.

- а) представники громадськості: відповідальні за техніку безпеки;
- б) інформаційні волонтери, волонтери-ігротехники;

в) ігротехники, група інформаційно-рекламної роботи, відповідні за темнику безпеки, фахівці, волонтери;

25. Громадська організація, робота якої спрямована на соціальну підтримку та допомогу багатодітним сім'ям, входить до системи:

- а) загальнодержавних організацій;
- б) недержавних організацій;
- в) міжнародних неурядових організацій.

26. Співвіднесіть групи спеціальних методів соціальної роботи до їх місту

1. Організаційні (адміністративні);	А. Застосовуються з метою діагностування особливостей індивіда та організації на основі здобутих результатів різних видів психотерапевтичної та психокорекційної роботи: тестування, психодрама, соціодрамотощо;
2. Соціально-економічні;	Б. Розглядаються в контексті управлінського аспекту організації діяльності структури соціальних служб. Реалізація цієї групи методів можлива лише за умови наявності відповідних нормативно-правових документів. Вони закріплюють права та повноваження, обов'язки, відповідальність кожної ланки в органах управління соціальними службами; дозволяють здійснити оперативне втручання, уточнення, вирішити епізодичні завдання. До основних методів цієї групи відносять: регламентування, нормування та інструктування;
3. Педагогічні;	В. Належать всі існуючі засоби, за допомогою яких спеціалісти соціальної роботи здійснюють вплив на матеріальні, моральні, сімейні, національні та інші соціальні інтереси й потреби клієнта: натуральна та грошова допомога, моральне заохочення клієнта, встановлення пільг, здійснення патронажу, соціального супроводу, допомоги в побутовому обслуговуванні;
4. Психологічні	Г. Вони найчастіше використовуються в

	соціально-педагогічній практиці, є різновидом методів виховання. Методи формування свідомості: переконання, навіювання, приклад та ін.
--	--

27. .... – це свідомий системний вплив на процес і результати організації соціальної служби: розвиток соціальної допомоги, обслуговування, профілактика, патронаж, інспектування, консультивання, інформування шляхом оптимального використання ресурсів клієнта та соціальної служби різних форм власності, прийняття конкретного рішення щодо мети, завдань соціальної роботи з окремим випадком або набором факторів соціальної проблеми.

28. *Однією з ефективних форм соціальної допомоги жінкам, що є одночасно підприємством, соціальною службою і навчальним закладом є.....*

1.	вміння підбирати варіанти вирішення проблем;
2.	вміння створювати взаємини;
4.	вміння розвивати взаємини;
4.	знання теорії соціальної роботи;
5.	знання основних соціальних проблем.

29. *Співвіднесіть функції соціального педагога і соціального працівника до їх визначень:*

1. Організаторська;	А. Прогнозування і програмування процесів соціального розвитку мікрорайону і конкретного мікросоціуму, діяльності тих інститутів, які беруть участь у соціальному формуванні особистості;
2. Прогностична;	Б. Залучення добровільних помічників і населення мікрорайону до соціальної праці та відпочинку, ділових та особистісних контактів, поширення інформації і налагодження взаємодії різних соціальних інститутів у роботі з клієнтом;
Попереджувально-профілактична та соціально-терапевтична;	В. Використання арсеналу правових норм для захисту прав та інтересів клієнтів, сприяння у застосуванні заходів державного примусу та реалізації юридичної відповідальності щодо осіб, які

	чинять протиправні дії;
4. Організаційно-комунікативна;	Г. Організація тієї чи іншої діяльності, вплив на зміст дозвілля, допомога у працевлаштуванні, професійній орієнтації і адаптації, координаційна діяльність підліткових і молодіжних об'єднань, організаторська робота у встановленні взаємозв'язків клієнта з медичними, освітніми, культурними, спортивними, правовими закладами, товариствами і благодійними організаціями;
	Д. Соціальний педагог і соціальний працівник передбачають і приводять у дію механізми запобігання й подолання негативних впливів у соціально-правовому, юридичному та психологічному плані, організовують соціотерапевтичну допомогу, забезпечують захист прав людини у суспільстві, допомагають підліткам і молоді в період соціального і професійного визначення.

30. Чесність, совість, об'єктивність, справедливість, тактовність, уважність і спостережливість, терпимість, витримка та стриманість, любов до людей, самокритичність, адекватна самооцінка, терпіння, комунікабельність, оптимізм, емпатія, сила волі, прагнення до самовдосконалення, творче мислення – це .....

7.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В УКРАЇНІ»

Основна

1. «Діти вулиці»: Методичні рекомендації по роботі з «дітьми вулиці» / А. Г. Зінченко. – К.: УДЦССМ, 2016. – 88 с.
2. «Мрія» и «Надія» – Центры социальной реабилитации и адаптации детей и молодых инвалидов / Всеукраинская школа передового опыта. – Донецк: ДОЦССМ, 2014. – 54 с.
3. 3.Основы социальной работы: Учебн // Отв.ред.П.Д. Павленок. – М.: ИНФРА, 1999. – 368 с.

4. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) // А.Й.Капська, О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола; Заг. редакція А.Й. Капської. – К, 2002. – 164 с.
5. Антиалкогольное воспитание в семье / под ред. Д Педагогика, 2000. – 83 с.
6. Арямова Г.И. Феномен детства в социально-правовом поле современной Украины/ Г.И. Арямова //Ученые записки ТНУ. – Вып. 12. – 1999 – С. 9–14.
7. Введення у соціальну роботу: навч. посіб. – К.: Фенікс, 2001. – 228 с.
8. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку // Р.Х. Вайнола, А.Й. Капська, І.М. Комарова та ін. – К.: Академпрес, 1999. – 112 с.
9. Гребиниченко Р.В. Взаємодія органів виконавчої влади, установ та організацій у роботі з «дітьми вулиці» / Р.В. Гребиниченко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика, – 2003. – № 1. – С. 85–87.
10. Дика В.А. «Телефон довіри»: молодіжна лінія // «Практична психологія та соціальна робота», 1998. – № 3 . – С. 11–13.
11. Діти України: права, гарантії, захист. – К: Столиця, 1998. Т 1. – 346 с.
12. Діяльність центрів соціальних служб для молоді України: сучасний стан і перспективи розвитку // Л.В. Толстоухова; З.Г. Зайцева; А.Й. Капська та ін. – К.: Академпрес, 1999 – 112 с.
13. Загальноосвітні школи інтернати в сучасній Україні // Матер. Всеукр. наук-практ. конф «Виховні системи загальноосвітніх шкіл-інтернатів: нові підходи і технології». – Миколаїв: МДГІУ, 2002. – 175 с.
14. Збірник законодавчих та нормативних актів з питань соціального та правового захисту / упоряд. З. П. Кияниця, М. О. Смирнова, Л. Г. Дюжаєва та ін. – К., 2002. – 171 с.
15. Зверева І.Д., Іванова І.Б. Проблеми соціального захисту сиріт/ І.Д. Зверева, І.Б. Іванова //Довіра і надія, – 1996. – № 2, – С. 4.
16. Инвалид и общество: проблемы интеграции: настольная книга специалиста / под ред. Е. И. Холостовой. – М., 1996. – 210 с.
17. Зверева І. Д. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретико-методологічні аспекти). / І. Д. Зверева, І. В. Керецман, О. І. Пічкара. – Ужгород: УжНУ, 2000. – Ч. 1. – 192 с.
18. Івченко Н.М. Участь молоді у волонтерській діяльності як соціально-педагогічна проблема (інтерпретаційний аспект) / Н.М. Івченко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. – № 1 – С. 23–28.
19. Інтегрований курс соціально педагогічної теорії і практики/ Навчал. посіб./ Південноукр. держ. пед. ун-т (Одеса) Біла О.О. Богданова І.М., Курлянд З.Н. та ін. /За ред. І.М. Богданової І.М. – Одеса: Пальміра, 2005. – 544 с.
20. Інформаційний довідник «Мережа центрів соціальних служб для молоді». – К.: ДЦССМ, 2004.

21. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. – 220 с.
22. Киренко С. Кримінально-правова охорона неповнолітніх: новий кримінальний кодекс – старі проблеми / С. Киренко // Право України, – 2002, – № 6, – С. 118 –121.
23. Клієнти спеціалізованої служби «Родина»: Бібліотека соціального працівника. – Тернопіль, 2003. – 20 с.
24. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. – 34 с.
25. Конвенція о правах ребенка // Сов. педагогика – 1991 – № 10.
26. Наулко В.І. Культура і побут населення України // В.І. Наулко, Л.Ф. Артюх, В.Ф. Горлєнко та ін., – КЛибідь, 1993 – 288с.
27. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи: Навч. пос. – К.: МАУП, 2002. – 136 с.
28. Медведева Г.П. Этика социальной работы: Уч. пос – М.: ВЛАДОС, 2002. – 208 с.
29. Менеджмент социальной работы: Уч. пос для студ. // Под ред. Е.И. Комарова, А.И. Войтенко. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 288 с.
30. Никитина Л.Е. Социальный педагог в школе. – М. : Академический Проект, 2003. – 112 с.
31. Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді. – К. ДЦССМ, 2002. – 760 с.
32. Ознайомтесь із загальною декларацією волонтерів (витягом), що була прийнята на XI Конгресі Міжнародної асоціації волонтерів (Париж, 1990 р.).
33. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей: метод. рекомендації до проведення тренінгових занять / О. В. Безпалько, С. В. Едель. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 32 с.
34. Профилактика наркомании в подростковой среде: учеб. пособие / под общ. ред. В. Н. Келасьева. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2001. – 56 с.
35. Пилипенко О.І., Зверєва І.Д. Профілактика СНІД / Збірник нормативних методичних матеріалів для спеціалістів соціальних служб для молоді / О. І. Пилипенко, І. Д. Зверєва. – К.: АЛД, 2016. – 56 с.
36. Сальникова Л.С. Телефон доверия. – М.: Знание, 1990. – 192 с.
37. Сергієнко Г. З досвіду організації волонтерської діяльності майбутніх фахівців соціальної роботи / Г. З Сергієнко // Соціальна робота в Україні теорія і практика. – 2003. – № 2. – С. 130–135
38. Сивачук Н. Дитина у світогляді українського народу/ Н. Сивачук // Поч. шк., – 2000, – № 5. – С. 49–52.
39. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні; Підручник. – Х. : «Одісей», 2001. – 384 с.

40. Скуратівський В.А., Палій О.М. Основи соціальної політики: Навч. пос. – К.: МАУП, 2002. – 200с.
41. Социальная работа // Под общ. ред. проф. В.И. Курбатова: Сер. «Учебники. Уч. пос.» – Ростов н //Д: Феникс, 2000. – 376 с.
42. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями: психолого-педагогические аспекты. – М.: Социально-технологический институт, 2000. – 80 с.
43. Соціальне становлення дитини у прийомній сім'ї: соціальний супровід: Навч.-мет. пос. // Авт. кол.: Л.С.Волинець, А.Й. Капська, Н.М. Комарова та ін, –К.: Укр. інст. соц. досл., 2000. – 127 с.
44. Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні / за ред. І. М. Григи. – Київ., 2013. – 128 с.
45. Соціально-педагогічна діагностика дітей та родин, які опинились в складних життєвих обставинах : метод. рек. / автори-упор. В. Г. Панок, З.О. Гаркавенко, О.Г. Карагодіна, А.С. Шапошнікова. – [2-е вид., стереотип.]. – К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 76 с.
46. Введення у соціальну роботу: навч. посіб. – К.: Фенікс, 2001. – 228 с.
47. Соціально-правовий захист дітей: Методичні рекомендації //За ред. А.Й.Капської. – К..НПУ, 2001.–24с.
48. Телефон довіри // Упорядник та відп. за випуск Н.О. Мостіпан, – К.АЛД, 1996. – 40 с.
49. Утвенко В. В. Навчальна програма дисципліни «Система соціальної роботи в Україні» (для бакалаврів). – К.: ДП Вид. дім «Персонал», 2017. – 19 с.
50. Методичні рекомендації до курсу «Соціальна політика в Україні» / укладачі: О. В. Ілліна, С. А. Котловий. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 51 с.
51. Методичні рекомендації щодо захисту прав та соціального супроводу учнів (студентів) у закладах освіти від 08.08.2016 № 2.1/10-1891// Міністерство освіти і науки. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <http://www.imzo.gov.ua>.

Додаткова

52. Вам нужно знать о ВИЧ и СПИДе больше / Междунар. Гуманитарная мед. организация «Врачи без границ». – К., 2000. – 22 с.
53. «Дай руку вулиця!» : зб. матеріалів на допомогу організаторам роботи за місцем проживання. – К., 2002. – 167 с.
54. Дулинова Л. Т. Детская безнадзорность: состояние и пути преодоления. /Л. Т. Дулинова. – М.: СТИ МГУС, 2000. – 47 с.
55. Дулинова Л. Т. Организация социальной реабилитации безнадзорных детей и подростков / Л. Т. Дулинова. – М.: СТИ МГУС, 2000. – 38 с.
56. Думко Ф. К. Підготовка курсантів до роботи з неблагополучними сім'ями / Ф. К. Думко. – О.: Астропринт, 2002. – 168 с.

57. Екстремальні ситуації в житті жінки: З досвіду роботи телефонних консультантів / за заг. ред. Л. О. Савчука. – Луцьк: ВОЦССМ, 2001. – 30 с.
58. Жіночі права: Крок за кроком: практ. посіб. з використання міжнар. закону про права людини і механізмів захисту прав жінок у контексті прав людини / пер. з англ. М. Корчинської, Л. Малинець. – К.: Основи, 2009. – 249 с.
60. Насилие в семье – как государству бороться с ним: Нынешний статус и необходимые улучшения / пер. с англ. Н. Кошманенко, С. Яринич. – К., 2002. – 158 с.
61. 62. Попередження домашнього насильства і торгівля людьми: підруч. по проведенню тренінгів (робочий варіант) / Жіночий Консорціум України. – К., 2001. – 313 с.
62. Права дітей з особливими потребами: посіб.-довід. нормативно-правових документів / за заг. ред. О. Копиленко. – К.: РННЦ «ДІНІТ», 2002. – 250 с.
63. Превентивне виховання: проблема ненасильства: зб. наук.-практ. ст. / за заг. ред. В. М. Оржеховської. – К.: Олди-плюс, 2000. – 132 с.
64. Прямуючи до партнерської сім'ї або «ні!» – насильству над жінками: інформ. бюл. – К., 2000. – № 3. – С. 16.
65. Социальная работа по предупреждению торговли людьми и оказанию помощи потерпевшим / Е. Б. Левченко, И. Н. Трубавина, Т. О. Дорошок. – К.: Укр. ин-т соц. исследований, 2001. – 182 с.
66. Соціальна робота з допризовою, призовою молоддю, військовослужбовцями, службовцями за призовом та юнаками, які звільнюються з лав Збройних сил України. – К.: УДЦССМ, 2009. – 44 с.
67. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник / авт. кол. В. П. Андрущенко, В. П. Бех, В. А. Башкіреєв. – К.: ДЦССМ, 2002. – 536 с.
68. Технології соціальної роботи з військовослужбовцями: інформ.-метод. зб. – К.: ДЦССМ, 2003. – 335 с.
69. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України. – Доступний з <http://www.mon.gov.ua/>
70. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України. – Доступний з <http://mlsp.kmu.gov.ua>.
71. Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
72. Україна після 2015 року: Майбутнє, якого ми прагнемо. Національна доповідь / [Лібанова Е.М., Балакірева О.М., Єрмолаєв А.В. та ін.]; за сприяння Представництва ООН в Україні. – К.: 2013. – 112 с.